

Upamiętnienie Pruskich Termopili na Górze Parkowej w Kamiennej Górze

We wcześniejszych numerach pisma „Na Szlaku” opisywałem upamiętnienia bitwy stoczonej w 1760 roku w okolicach Kamiennej Góry. O starciu tym, znanym jako Pruskie Termopile, przypominało niegdyś kilka pomników ustawionych w miejscach krwawych walk.

Do naszych czasów przetrwał jedynie kamień pamiątkowy stojący pierwotnie na wzgórzu koło Czadrowa, a obecnie przeniesiony do Kamiennej Góry¹ oraz relikty dwóch innych pomników. Jeden z nich znajdował się niegdyś na górze Młynarz koło Przedwojowa, zachowały się po nim fragmenty cokołu i obelisku². Drugi wzniesiono w Ptaszkowie, przy drodze z Kamiennej Góry do Wałbrzycha; do dziś istnieje tam jego kamienna podstawa³; natomiast obelisk trafił do Kamiennej Góry⁴.

Wiadomo jednak, że niegdyś również na terenie samego miasta istniały dwa upamiętnienia tej bitwy: dziś już nieistniejący pomnik na zboczach Zamkowej oraz tablica pamiątkowa na Kościelnej opatrzona napisem: „Preußens Thermopylen. 23 Juni 1760”⁵.

Nie wiadomo, z jakiego materiału wykonano tablicę. W źródłach pojawiają się bowiem zarówno informacje, że była ona kamienna⁶, jak i że wykonano ją z brązu⁷. Wspomina się także o zamontowaniu w skale powyżej niej kuli armatniej. Jak relacjonował jeden z przedwojennych mieszkańców miasta, który odwiedził Kamienną Górę w 1957 roku, żelazna kula upamiętniająca Pruskie Termopile była już wówczas usunięta⁸. O samej tablicy nie wspominał, co pozwala przypuszczać, że również ona w tym czasie już nie istniała.

Do niedawna sądziłem, że nie zachowało się żadne zdjęcie tej tablicy, a przynajmniej nie udawało mi się na takie natrafić. Dopiero podczas przeglądania jednej z teczek w jeleniogórskim oddziale Archiwum Państwowego we Wrocławiu⁹ odnalazłem wycinek prasowy, w którym zamieszczono fotografię tego upamiętnienia.

Artykuł wycięto najprawdopodobniej z gazety „Landeshuter Beobachter” ze stycznia 1942 roku. Autor tekstu poświęconego Fryderykowi Wielkiemu zilustrował go fotografią opatrzoną podpisem: „Kamień upamiętniający zwycięstwo Fryderyka Wielkiego 23 czerwca 1760 roku”¹⁰. Na zdjęciu widoczna jest tablica z napisem „Preußens Thermopylen den 23 Juni 1760”. Wydaje się, że jest to właśnie tablica z góry Kościelnej, gdyż brak informacji o innym takim obiekcie.

Tablica upamiętniająca Pruskie Termopile z 23 czerwca 1760 roku. Zdjęcie: E. Schwandt

Skała pod szczytem Góry Parkowej. Współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski

Znane mi źródła nie precyzują dokładnej lokalizacji tego upamiętnienia. Pewne jest tylko, że miało być one wmurowana w skałę tuż poniżej szczytu Kościelnej, co skłoniło mnie do próby odnalezienia jakiegokolwiek śladu po nim.

Jakiś czas temu wybrałem się w to miejsce, uważnie oglądając wszystkie skały. Tablica miała znajdować się w pobliżu pomnika stojącego na Kościelnej, a dokładniej poniżej jej niższej kulminacji zwanej Górą Parkową. Tuż obok wierzchołka wzniesienia odnalazłem skałę, w której wykuto zagłębienie. Wnęka ta ma kilkanaście centymetrów głębokości, pół metra szerokości i niecały metr wysokości. Jej lokalizacja, wymiary, a nawet proporcje wskazują, że to właśnie w tej niepozornej skale znajdowało się niegdyś mało dziś znane upamiętnienie najkrwawszej bitwy stoczonej w okolicach Kamiennej Góry, zwanej Pruskimi Termopilami.

Na koniec warto zwrócić jeszcze uwagę na pewien szczegół, który łatwo przeoczyć. Otóż zamieszczone w gazecie z 1942 roku zdjęcie podpisano: „Kamień upamiętniający zwycięstwo Fryderyka Wielkiego 23 czerwca 1760 roku”¹¹. Tymczasem historyczna prawda o tym starciu jest zupełnie inna. Bitwa pod Kamienną Górą zakończyła się bowiem druzgocącą klęską wojsk pruskich. Choć Fryderyk Wielki ostatecznie wygrał całą wojnę, to akurat to starcie przegrał.

Jednak już w jednej z pierwszych relacji z tych wydarzeń pruski monarcha próbował nadać tej klęsce wymiar heroiczny, stwierdzając: „Korpus pod dowództwem generała Fouqué zachował się na wzór i podobieństwo postawy Spartan w bitwie z Persami pod Termopilami”¹². To porównanie, będące klasycznym zabiegiem propagandowym, pozwoliło wpisać militarną porażkę w narrację o bohaterskim poświęceniu. Od tej chwili zarówno w oficjalnej nomenklaturze, jak i w pruskiej historiografii, bitwę zaczęto określać mianem Pruskich Termopili, co umożliwiło przekształcenie klęski w legendę.

Wnęka po dawnej tablicy

Marian Gabrowski

Przypisy

- 1 M. Gabrowski, *Kamiennogórskie kamienie z czarnowskiej kopalni i czadrowskiego pola walki*, [w:] „Na Szlaku”, nr 12/2023, s. 11-15.
- 2 Tenże, *Upamiętnienie Pruskich Termopili na górze Młynarz w Przedwojowie*, [w:] „Na Szlaku”, nr 11/2024, s. 14-18.
- 3 Tenże, *Upamiętnienie Pruskich Termopili z Ptaszkowa*, [w:] „Na Szlaku”, nr 7/2024, s. 14-15.
- 4 Tenże, *Jeszcze raz o upamiętnieniu Pruskich Termopili z Ptaszkowa*, [w:] „Na Szlaku”, nr 1/2025, s. 10-12.
- 5 E. Kunick, *Bilder aus dem Kreise Landeshut*, Landeshut, po 1910, s. 23.
- 6 Tenże, *Erinnerungszeichen an kriegserische Ereignisse in Landeshut*, [w:] „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 2/1958, s. 25.
- 7 Tenże, *Geschichtliche Erinnerungen*, [w:] „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 4/1954, s. 9.
- 8 *Unsere Landeshuter Heimat im Jahre 1957*, [w:] „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 17/1957, s. 3.
- 9 Archiwum Państwowe we Wrocławiu Oddział w Jeleniej Górze, Akta miasta Lubawki, sygn. 83/9/0/10/228.
- 10 E. Schwandt, *Landeshut gedenkt seines Großen Königs*, [w:] „Landeshuter Beobachter” (?), styczeń 1942.
- 11 W oryginale: *Gedenkstein zum Sieg Friedrichs des Großen am 23. Juni 1760*.
- 12 R. Primke, M. Szczerepa, W. Szczerepa, *Pruskie Termopile. Bitwa pod Kamienną Górą w 1760 roku*, Jelenia Góra 2010, s. 91-92.